

Zagadnienia objęte badaniem w poszczególnych edycjach projektu „Europejski Sondaż Społeczny”

Europejski Sondaż Społeczny (ESS) jest realizowany od roku 2002 w cyklach dwuletnich. Jest wiodącym projektem w dziedzinie nauk społecznych, a jego wyniki budzą duże zainteresowanie i należą do najczęściej wykorzystywanych. Z danych ESS skorzystało dotąd (sierpień 2018) ponad 125 tysięcy osób, w tym 5764 osób z Polski, co lokuje nasz kraj na 8. pozycji wśród użytkowników. Polska uczestniczyła we wszystkich zrealizowanych dotąd ośmiu rundach badania.

Kwestionariusz ESS składa się z części stałej, powtarzanej we wszystkich edycjach, oraz części rotacyjnej, zmieniającej się w poszczególnych edycjach badania. Pierwsza z nich umożliwia śledzenie zmian w zakresie najważniejszych dla Europy zagadnień społecznych, natomiast druga, rotacyjna, dotyczy zagadnień, które międzynarodowy komitet naukowy ESS (*Scientific Advisory Board*) oraz Zgromadzenie Ogólne krajów uczestniczących w projekcie uznaje za szczególnie aktualne dla Europy.

Część stała kwestionariusza

- **Media, internet i zaufanie społeczne:** czas poświęcany na oglądanie/słuchanie/czytanie informacji politycznych, korzystanie z internetu, zaufanie do ludzi.
- **Polityka:** zainteresowanie polityką i poczucie wpływu na politykę, zaufanie do instytucji krajowych i międzynarodowych, udział w wyborach i inne formy zaangażowania politycznego, orientacje społeczno-polityczne oraz opinie na temat imigracji
- **Subiektywny dobrostan, dyskryminacja i wykluczenie społeczne, religia oraz tożsamość narodowa i etniczna,** a także ocena stanu zdrowia oraz poczucie bezpieczeństwa osobistego
- **Charakterystyka społeczno-demograficzna:** skład gospodarstwa domowego oraz profil społeczno-demograficzny respondenta: wiek, stan cywilny, wykształcenie, zawód, a w przypadku osób pracujących (obecnie lub w przeszłości)

także szczegółowe pytania dotyczące ich pracy. Podobne pytania dotyczą współmałżonka/partnera oraz rodziców.

- **Skala Ludzkich Wartości:** opracowana przez S. Schwartza skala obejmuje wartości moralne i społeczne.

Część rotacyjna kwestionariusza

Edycja 1 (2002)

- **Imigracja i azyl:** postawy wobec imigracji i udzielania azylu, postrzeganie skali (zakresu) imigracji, ocena polityki państwa wobec imigrantów oraz wpływu zjawiska imigracji na gospodarkę, kulturę narodową itp.
- **Zaangażowanie obywatelskie:** zaangażowanie społeczne i polityczne (działalność w partiach, organizacjach i stowarzyszeniach oraz wolontariat), wartości obywatelskie oraz więzi rodzinne i towarzyskie.

Edycja 2 (2004)

- **Zdrowie i opieka zdrowotna:** związki między miejscem w strukturze społecznej, a zdrowiem i korzystaniem z opieki zdrowotnej. Pytania dotyczą oceny stanu zdrowia, opinii o przyjmowaniu lekarstw, korzystania z medycyny alternatywnej oraz relacji lekarz–pacjent.
- **Moralność ekonomiczna:** normatywne i moralne aspekty rynku i konsumpcji w warunkach globalizacji i polityki neoliberalnej. Pytania dotyczą stosunków i wzajemnego zaufania między konsumentami (nabywcami) a producentami towarów i firmami świadczącymi usługi.
- **Rodzina, praca a dobrostan:** źródła satysfakcji i psychologicznych napięć w kontekście roli państwa w ich powstawaniu. Pytania dotyczą proporcji między czasem poświęcanym na pracę zawodową a czasem poświęcanym na życie rodzinne i różnego rodzaju prace domowe oraz oceny warunków życia.

Edycja 3 (2006)

- **Czas życia – przebieg życia:** strategie przyjmowane w planowaniu własnego życia. Pytania dotyczą następujących zagadnień: w jakim wieku należy podejmować kluczowe decyzje życiowe, takie jak: rozpoczęcie pracy zawodowej, usamodzielnienie się, zawarcie związku małżeńskiego, pierwsze dziecko itp., a także plany dotyczące emerytury.

- **Dobrostan osobisty i społeczny:** zadowolenie z pracy, dochodów i poziomu życia, ogólne zadowolenie z życia, samopoczucie w ostatnim okresie oraz pomoc innym ludziom.

Edycja 4 (2008)

- **Opieka państwa, zabezpieczenie społeczne i podatki:** postawy wobec roli opiekuńczej państwa, jej postrzeganie i ocena. Pytania dotyczą opinii na temat zobowiązań państwa wobec całego społeczeństwa oraz poszczególnych jego grup (emerytów, bezrobotnych, ludzi chorych), świadczeń i usług socjalnych, a więc ochrony zdrowia, ubezpieczeń społecznych itp. oraz opinii na temat wysokości podatków.
- **Status grup wiekowych, stereotypy i uprzedzenia związane z wiekiem:** pozycja w społeczeństwie ludzi należących do różnych grup wiekowych (ludzi młodych i starych), ich traktowanie w społeczeństwie oraz stereotypy i dyskryminacja związana z wiekiem.

Edycja 5 (2010)

- **Rodzina, praca a dobrostan.** Jest to powtórzenie, w zmienionych warunkach ekonomicznych (kryzys), analogicznego modułu z ESS 2 (2004). W porównaniu z ESS 2 większy nacisk jest położony na doświadczenia związane z pracą oraz napięcia między czasem poświęcanym na pracę i sprawy domowe oraz rodzinne.
- **Zaufanie do wymiaru sprawiedliwości: policji i sądów.** Problematyka ta ma kluczowe znaczenie dla polityki państwa w zakresie stanowienia prawa kryminalnego, gdyż brak takiego zaufania sprzyja erozji legitymizacji instytucji prawa. Pytania dotyczą zaufania do policji i sądów, doświadczeń w kontaktach z policją i sądami oraz kooperacji z tymi instytucjami w różnych sytuacjach oraz postaw wobec karania.

Edycja 6 (2012)

- **Dobrostan osobisty i społeczny.** Jest to powtórzenie, w zmienionych warunkach ekonomicznych (kryzys), analogicznego modułu z ESS 3 (2006). Dodano nowe wskaźniki dobrostanu oraz pytania dotyczące czynników (przede wszystkim zachowań) wpływających na dobrostan.
- **Rozumienie i ocena demokracji.** Celem modułu jest zbadanie zadowolenia z demokracji. Pytania dotyczą z jednej strony wyobrażeń i oczekiwań wobec demokracji, z drugiej zaś oceny funkcjonowania demokracji w własnym kraju.

Edycja 7 (2014/15)

- **Imigracja.** Jest to powtórzenie, w zmienionych warunkach (napływ imigrantów związany z konfliktami zbrojnymi w różnych krajach), analogicznego modułu z ESS 1 (2002). Dodano nowe wskaźniki postaw wobec imigracji i imigrantów oraz wpływu zjawiska imigracji na różne sfery życia w kraju.
- **Zdrowie.** Związki między stylem życia (w tym odżywianiem się, paleniem papierosów, piciem alkoholu, aktywnością fizyczną itp.) oraz dostępem do opieki lekarskiej i leczenia a stanem zdrowia.

Edycja 8 (2016/17)

- **Źródła energii i zmiana klimatu.** Pytania dotyczą postaw wobec różnych źródeł energii, zachowań z tym związanych oraz preferencji w zakresie polityki energetycznej państwa. Moduł zawiera także pytania o postrzeganie zmian klimatu i możliwości ograniczenia tych zmian.
- **Opieka państwa, zabezpieczenie społeczne i podatki.** Jest to powtórzenie, w zmienionych warunkach, analogicznego modułu z ESS 4 (2008). Pytania dotyczą postaw wobec roli opiekuńczej państwa, jej postrzegania i oceny, także w odniesieniu do niektórych kategorii społeczeństwa: emerytów, bezrobotnych, rodziców wychowujących małe dzieci. Dodano nowe pytania o opinie na temat ograniczenia niektórych świadczeń i zmianę ich struktury, a także na temat dwóch dyskutowanych ówczesnie programów: bezwarunkowego dochodu podstawowego oraz programu świadczeń społecznych dla osób ubogich.